

Motion till riksdagen 2007/08:Ub203

av Marie Granlund m.fl. (s)

Lex Tibble lag mot tvångsprivatisering av kommunala skolor

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en ny lag mot tvångsprivatisering av kommunala skolor.

Motivering

Utgångspunkten för oss socialdemokrater är att hela skolväsendet ska präglas av rättvisa villkor, demokratisk insyn och likvärdig kvalitet. Det ska också gälla de fristående skolorna. Möjligheten att kunna välja skola är värdefull och de fristående skolorna har en naturlig plats i utbildningsutbudet. Vi socialdemokrater anser att det måste finnas en balans mellan offentliga och fristående skolor i en kommun så att kommunen ges faktiska möjligheter att ta sitt övergripande ansvar. Fristående skolor kan fungera som ett komplement till den kommunala skolan, men etableringar av nya fristående skolor får inte leda till sämre undervisning och pedagogiska möjligheter för barnen i den kommunala skolan.

Täby kommuns beslut att driva igenom en tvångsprivatisering av Tibble gymnasium, kommunens största gymnasieskola med 1 200 elever, har väckt stor debatt och berättigad kritik. Hanteringen av denna så kallade ”avknoppning” av en fungerande och väl ansedd kommunal gymnasieskola har riktat strålkastarljuset på de lagar och förordningar som reglerar avknoppningar inom skolans område.

Fel! Okänt namn på

Avknoppning inget juridiskt begrepp

Begreppet avknoppning är inte särskilt definierat i lag utan förekommer endast i vardagsspråk. Avknoppning innebär på skolans område att en kommun lägger ned någon av sina egna grund- eller gymnasieskolor, och att en enskild huvudman därefter bedriver i stort sett samma skolverksamhet i lokalerna. Oftast innebär avknoppning att rektorn, eventuellt tillsammans med andra anställda vid skolan, tar över verksamheten genom att bilda ett aktiebolag eller någon annan form av juridisk person.

En kommun bestämmer självständigt över sin skolorganisation, vilket innebär att kommunen har full frihet att efter eget bestämmande såväl starta som lägga ner skolor. Däremot kan verksamheten inte utan vidare överlåtas till någon annan. För att en enskild huvudman ska kunna bedriva skolverksamhet (grundskola) krävs att Skolverket godkänner skolan eller förklarar skolan berättigad till bidrag från elevernas hemkommuner, se 9 kap. skollagen.

För att en avknoppning ska kunna genomföras fordras förutom ett positivt beslut från Skolverket dessutom att kommunerna upplåter lokalerna till den fristående skolan, och att denna också får ta över inventarier, utrustning m.m. När en kommun överlåter egendom till någon enskild måste man följa huvudregeln i kommunallagen att kommuner och landsting ska behandla sina medlemmar lika, se likställighetsprincipen 2 kap. 2 § kommunallagen (1991:900).

Täbys agerande förskräcker

Täby genomdrev en privatisering av Tibble gymnasium trots att både personal och elever reagerat starkt mot förslaget. Enligt de omröstningar som genomförts på skolan har 84 procent av lärarna och 76 procent av eleverna röstat nej till en privatisering av skolan. Moderaterna var det enda partiet i fullmäktige som röstade för privatiseringen, samtliga övriga partier i kommunfullmäktige motsatte sig avknoppningen av kommunens största gymnasieskola.

Det sätt på vilket beslutet drevs igenom visar att avknoppningen var ideologiskt motiverad. Huvudsaken var att skolan blev privat inte att verksamheten och undervisningen blev bättre.

Folkpartiets gruppleddare i Täby, Mats Hasselgren, har formulerat detta på ett tydligt sätt. "... *privatiseringen är helt och hållet ideologiskt bunden när man tar beslut innan förhandlingar och tjänstemännens underlag ens är färdigt*". Också skolminister Jan Björklund har kritiserat Täbys agerande. I en interpellationsdebatt i riksdagen sa han: "*Ska det knoppas av till personalen är vitsen att det har stöd bland personalen. Har det inte det motverkar det sitt syfte.*" Däremot har skolministern inte visat några som helst tecken på att agera och förhindra att liknande situationer uppstår.

Avknoppning en ny trend

Nu visar det sig att också Skolverket har kunnat konstatera en helt ny trend bland de många friskoleansökningar man har fått in på senare tid. Alltfler enskilda personer och aktiebolag vill starta en fristående skola genom att ”ta över” en redan idag verksam och fungerande kommunal skola, så kallad avknoppning.

Vi socialdemokrater anser att tvångsprivatseringen av Tibble gymnasium och den nya avknoppningstrenden som Skolverket har kunnat konstatera väcker en rad principiella frågor om hur privatisering av befintlig skolverksamhet ska kunna ske, vilka villkor som ska gälla både för lärare och för elever och hur kvaliteten i undervisningen ska kunna garanteras.

Lärarnas och elevernas inflytande

Täby kommun avknoppade Tibble gymnasium trots att 84 % av lärarna och 76 % av eleverna motsatte sig en privatisering. Redan ordet avknoppning förespeglar att den befintliga verksamheten ska knoppas av men bedrivs vidare. En lösning på detta skulle kunna vara att skollagen reglerar att en avknoppning av en kommunal skola bara ska kunna genomföras om en tydlig majoritet exempelvis 60 % av både lärare och föräldrar/elever ställer sig bakom en sådan. Detta skulle innebära en indirekt kvalitetssäkring av den föreslagna ombildningen. Men också andra alternativ kan prövas. En tvångsprivatsering av en skola utan stöd bland befintliga lärare kan komma att påverka skolverksamheten också på andra skolor i kommunen. Lärare som inte vill följa med in i den nya verksamheten kan omplaceras till en annan kommunal skola vilket i sin tur kan leda till uppsägningar av lärare på grund av övertalighet.

Får man överlåta en skola till vilket pris som helst?

I Tibbles fall beslutade kommunen om en överlåtelsekostnad som enligt många, till exempel vd för Kunskapsskolan Anders Hultin, menar ligger långt under marknadsvärdet. För att en avknoppning ska kunna genomföras fordras förutom ett positivt beslut från Skolverket dessutom att kommunerna upplåter lokalerna till den fristående skolan, och att denna också får ta över inventarier, utrustning m.m. När en kommun överlåter egendom till någon enskild måste man följa huvudregeln i kommunallagen att kommuner och landsting ska behandla sina medlemmar lika, se likställighetsprincipen 2 kap. 2 § kommunallagen (1991:900). Frågan om Täby kommun har följt kommunallagen i denna del är föremål för juridisk prövning.

Fel! Okänt namn på

Ytterligare en fråga som avknoppningen av Tibble reser är om det bara är de lärare/rektorer som först anmäler intresse för att ta över en kommunalt driven skola som ska prövas. Det är inte självklart så att det är just de som först anmäler intresse av att ta över skolan som är bäst på att bedriva verksamheten. En möjlighet som borde studeras är om det i liknande fall är bättre om flera olika alternativ kan ställas mot varandra?

Skarp kritik mot överlåtelsesumman och avknoppningen av Tibble gymnasium kommer från lite oväntat håll. Kunskapsskolans vd Anders Hultin tycker att det är anstötligt att rektorer kan göra klipp på att senare sälja sina skolor. ”Jag tycker det liknar en sovjetisk privatiseringsvåg där man slumpar i väg offentliga tillgångar till privatpersoner” sa Anders Hultin i DN 07-05-12. På frågan vad marknadsvärdet skulle kunna vara för en gymnasieskola som Tibble uppskattade han det i samma intervju till 20 kanske 40 miljoner kronor. Till saken hör också att kommunen de senaste åren investerat ca 50 miljoner på ombyggnader och modernisering av Tibble gymnasium.

Ett minimikrav på kommunala avknoppningar av skolor borde vara att de som tar över verksamheten betalar ett marknadsmässigt pris för skolan.

Kan eleverna på skolan behandlas hur som helst?

De elever som sökt och redan kommit in på Tibble gymnasium tvingades söka in på nytt till den nya fristående gymnasieskolan. Ett minimikrav för en avknoppning av en kommunal skola borde rimligtvis vara att de elever som redan går på skolan alternativt sökt och kommit in på en utbildning garanteras rätten att gå kvar och fullfölja sin utbildning. Många föräldrar och de barn som går i skolan har ännu inte sett konsekvenserna av att eleverna i Täby inte längre kommer att ha företräde till sin egen skola. Nu blir det enligt skollagen riksintag och betygskriterier som avgör vilka elever som bereds plats på skolan. De elever som har de lägsta betygen riskerar att få mycket längre resväg till sin skola. Frågan som kan ställas är om detta ökar dessa elevers motivation för skolarbetet.

Stockholmsmoderaterna har inget mandat att tvångsprivatisera skolor

Moderaterna i Stockholmsregionen spelar ett högt spel med väljarnas förtroende. Det fanns ingenting i Moderaternas vallöften som öppnade för en våg av tvångsprivatisering av kommunala skolor. Alla vet att Moderaterna är positiva till friskolor. Men att hela kommuner eller hela bostadsområden skulle komma att stå helt utan en kommunal skola, har Moderaterna inget politiskt mandat för att tvinga fram. Snarare är det precis tvärtom. De Nya

Fel! Okänt namn på

Moderaternas partiledare Fredrik Reinfeldt förklarade inför valet att hans eget parti gjort ett "tankefel" som i så hög utsträckning fokuserat på friskolorna. *"Då tror man att huvudmannen är det väsentliga. Men det är det inte. Det viktiga för föräldrar är att det är bra ordning i klassrummet och att eleverna lär sig mer. Om det är en kommunal skola eller en friskola är i sammanhanget underordnat."*

Man kan fråga sig på vilket sätt moderatledarens besked innan valet återspeglar den faktiska politik Stockholmsmoderater bedriver efter valet – där ingen som helst hänsyn tas till vare sig lärares, föräldrars och elevers åsikter.

Stockholm den 19 september 2007

Marie Granlund (s)

Mikael Damberg (s)

Louise Malmström (s)

Peter Hultqvist (s)

Caroline Helmersson-Olsson (s)

Agneta Lundberg (s)

Katarina Köhler (s)

Thomas Strand (s)